

De Nederlandse Ornithologische Unie organiseert jaarlijks een aantal themadagen. In dit katern zijn de verslagen van die themadagen opgenomen en zijn aankondigingen en ander verenigingsnieuws te vinden.

Voor actuele data en informatie zie www.nou.nu

NOU THEMADAG

Nieuwe inzichten in de dynamiek van de vogeltrek

Op 1 november 2008 organiseerde de NOU in het Regardz Event Center in Zwolle een themadag onder de titel 'Nieuwe inzichten in de dynamiek van de vogeltrek: de trek beschouwd als keten van opvetplekken'. Hier volgen samenvattingen van de op deze dag gehouden lezingen.

TREKKEN ZANGVOGELS IN ÉÉN VLUCHT OVER DE SAHARA? EEN MYTHE ONTKRACHT MET RADAR

Heiko Schmaljohann, Felix Liechti & Bruno Bruderer

Miljarden zangvogels trekken jaarlijks duizenden kilometers tussen hun Europese broedgebieden en overwinteringsgebieden in Afrika. De overgrote meerderheid daarvan zijn nachttrek- kers die Europa doorkruisen met een strategie van vliegen gedurende de

nacht en rusten overdag. Op hun trek- route komen ze obstakels tegen zoals bergen, zeeën en woestijnen. Lang is gedacht dat zangvogels de oversteek van de Sahara maken in een lange non- stop vlucht, en hun energie- en water- voorraden dus alleen gebruiken om te vliegen en niet om overdag aan de grond te rusten.

Vogels die een 'non-stop' trekstrate- gie aanhouden om de Sahara te door- kruisen vliegen door wanneer ze zich bij zonsopgang boven de open woes- tijnn bevinden, maar wanneer ze de kale woestijnzone nog niet hebben bereikt zullen ze waarschijnlijk voor zonsop- komst landen en net als in Europa pas na zonsondergang weer verder trek- ken. Dit veroorzaakt trekgolven die op verschillende plaatsen in de woestijn op verschillende tijdstippen passeren, afhankelijk van de afstand tot de noor- delijke (in najaar) of zuidelijke (in voor- jaar) rand van de woestijn. In tegenstel- ling daarmee zou een 'onderbroken' trekstrategie, waarbij alle vogels over- dag aan de grond rusten, leiden tot een

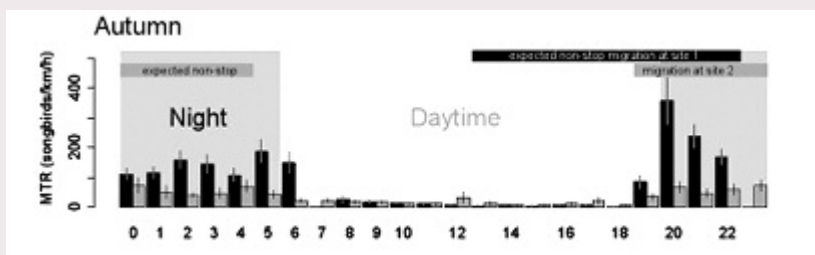
identiek patroon op alle plekken, met vliegactiviteit beperkt tot de nachtelij- ke uren.

Wij observeerden met behulp van ra- dar de trekintensiteit van zangvogels op verschillende breedtegraden in de Sahara in zowel voor- als najaar, en be- rekenden op grond van de afstand tot de randen van de woestijn de aldaar verwachte timing van de trek. Op al onze waarneemlocaties nam de trekin- tensiteit direct na zonsondergang sterk toe, bleef hoog gedurende de nacht en daalde na zonsopkomst (figuur 1). Dit duidelijke en op verschillende plaatsen identieke nachtelijke patroon laat geen twijfel dat de vogels waren vertrokken uit de omgeving van de waarneem- plekken, en overdag hadden gerust in de woestijn. 'Onderbroken' trek is dus de belangrijkste strategie van zangvo- gels die de Sahara oversteken.

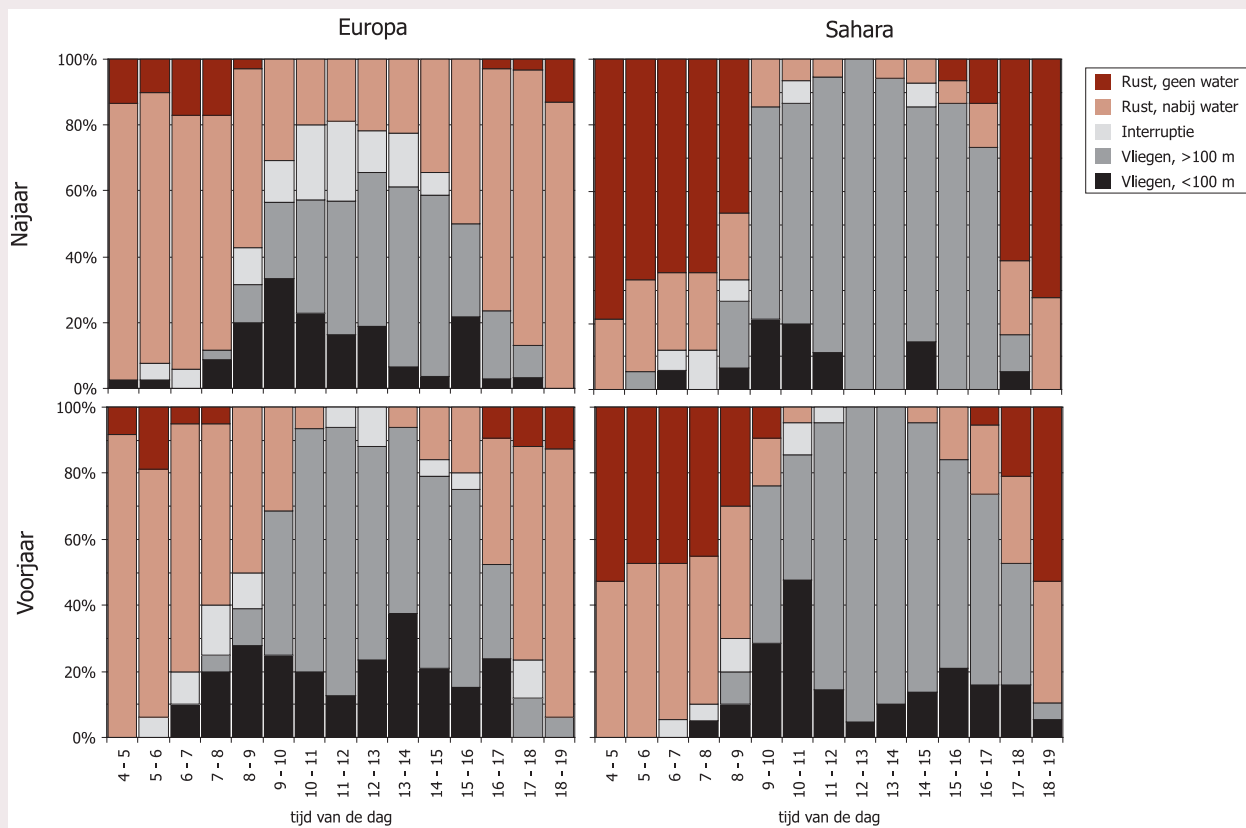
WAT TREKVOGELS ONDERWEG DOEN: VISARENDEN TUSSEN ZWEDEN EN WEST-AFRIKA

Raymond Klaassen

Tijdsbudgetten van trekvogels zijn moeilijk te bestuderen, simpelweg omdat vogels zich steeds verplaatsen tijdens de trek. Daardoor is bijvoor- beeld de vraag hoeveel uren een indi- viduele trekvogel per dag vliegt veras- send moeilijk te beantwoorden. Laat staan dat we begrijpen welke factoren de dagelijkse tijdsbesteding op welke manier beïnvloeden. Nieuwe ontwikke- lingen op het gebied van satelliet- telemetrie maken het mogelijk om de trekbewegingen van vogels met een ongekend hoge resolutie te volgen. De uiterst nauwkeurige registraties van de

Figuur 1. Trekintensiteit (migration traffic rate MTR) van zangvogels (gemiddelde $\pm$ s.e.) in de loop van de dag boven een oase (plek 1, zwarte staven, 63 dagen in najaar en 57 dagen in voor- jaar) en twee plekken (2 en 3) in de kale zandwoestijn (grijze staven; 12 dagen in najaar, 23 da- gen in voorjaar). De horizontale balken geven de perioden weer waarin vogels die een non- stop strategie volgen over de waarneemplekken zouden moeten vliegen, gebaseerd op de afstand tot de vertrekgebieden (Atlasgebergte in najaar en Sahelzone in voorjaar) en een vlieg- snelheid over de grond van 50 km/u. Naar Schmaljohann H., F. Liechti & B. Bruderer 2007, Proceedings of the Royal Society of London B 274: 735-739.

Figuur 2. Dagelijkse tijdsbudgetten van Visarenden op dagen dat ze zich verplaatsen door Europa en door de Sahara, in najaar en voorjaar. Voor ieder uur is aangegeven welk aandeel van de tijd de vogel vliegt (lager of hoger dan 100 m boven de grond), stopt (een interruptie van de vlucht om te foerageren), en zich nabij de nachtrustplaats (rust) bevindt (op minder of meer dan 5 km van water).

verplaatsingen van Zweedse Visarenden stelden ons in staat tijdsbudgetten op te stellen voor migratiedagen in Europa en Sahara, zowel voor de herfst als het voorjaar.

In de herfst deden de Visarenden het in Europa verrassend rustig aan en vlogen slechts vijf uur per dag. De rest van de tijd werd doorgebracht nabij water; waarschijnlijk werd daar gefoerageerd. Het gebeurde zelfs regelmatig dat de Visarenden hun vluchten kort onderbraken om te foerageren. In de Sahara, waar mogelijkheden om te foerageren schaars zijn, gebruikten de Visarenden vrijwel alle daglichturen om te vliegen, en vlogen gemiddeld 2.7 uren meer per dag (figuur 2). Daardoor legden de Visarenden gemiddeld 40 km meer af op trekdagen in de Sahara dan in Europa. Toch denken we dat het voor de Visarenden voordelig is om in Europa trek-

ken en voedselzoeken te combineren omdat dit uiteindelijk de migratiesnelheid bevordert, met name doordat er minder reguliere, langer durende, stopovers gemaakt hoeven te worden. Het is zelfs goed mogelijk dat de Visarenden in de herfst energiereserves opbouwen tijdens hun langzame zuidwaartse progressie, en die gebruiken tijdens de oversteek van de Sahara.

In het voorjaar vliegen de Visarenden een zelfde aantal uren per dag in de Sahara en in Europa, en leggen in deze regio's dus ook vergelijkbare dagelijkse afstanden af. Mogelijk is een vlieg-en-foerageerstrategie in het voorjaar niet profijtelijk, bijvoorbeeld omdat vis minder beschikbaar is. Een andere verklaring zou kunnen zijn dat in het voorjaar de Visarenden in Europa zich niet meer hoeven voor te bereiden op een barrière. Nauwkeurige registraties van de trek

geven verrassende nieuwe inzichten in hoe trekvogels hun reizen indelen en zijn belangrijk om beter te begrijpen hoe ze hun omzwervingen weten te voltooien.

EEN NIEUWE KIJK OP DE TREK VAN DE GRAUWE KIEKENDIEVEN

Christiane Trierweiler, Rudi Drent†, Jan Komdeur, Klaus-Michael Exo, Franz Bairlein & Ben Koks

Effectieve bescherming van een bedreigde vogelsoort zoals de Grauwe kiekendief moet het jaar rond plaatsvinden. Eerder richtte onderzoek in Nederland zich uitsluitend op het broedseizoen. Over de trek en overwintering van deze lange-afstandstrekker was weinig bekend tot het gebruik van satellietzenders mogelijk werd en tijdens veldwerk in de overwinterings-

gebieden de eerste systematische gegevens over winterecologie werden verzameld. Er is reden tot zorg, want niet alleen veel goed gevolgde populaties in Europa gaan achteruit, maar ook in de wintergebieden nemen Grauwe Kiekendieven dramatisch af. Satelliet-telemetrie kan niet alleen trekroutes en de ligging van overwinteringsgebieden ophelderen, maar ook plaatstrouw en mortaliteit in kaart brengen.

Tot nu toe werd aangenomen dat Noordwest-Europese Grauwe Kiekendieven een lusvormige trekroute volgen waarbij ze via Spanje Afrika bereiken en via Italië terugkeren. Oost-Europese populaties zouden via de Bosporus en Israël naar Oost-Afrika trekken. Onze resultaten laten zien dat driekwart van de Noordwest-Europese kiekendieven een herfstroute via Spanje koos, en ongeveer een kwart via Italië; in het voorjaar keerden de meeste vogels terug via dezelfde route. Alle Oost-Europese zendervogels trokken via Griekenland naar het centrale deel van de Sahel, en keerden terug via Italië en Sardinië. 'Knooppunten' die door veel trekkers werden aangedaan bevonden zich in bekende Europese broedgebieden maar ook in het zuiden van Marokko,

waarschijnlijk een belangrijk gebied om op krachten te komen voor en na het oversteken van de Sahara. Hoewel gedacht werd dat kiekendieven niet meer dan ca. 150 km over open zee zouden vliegen bleek uit onze studie dat afstanden van 300-460 km geen uitzondering zijn.

De overwinteringsgebieden bevonden zich tussen ca. 11°N en 16°N in de Sahelzone, en omvatten alle landen van Senegal tot aan Tsjaad. Gezenderde vogels die Afrika via Spanje bereikten belandden daar verder westelijk dan vogels die via Italië of Griekenland vlogen. In Niger overlapt alle populaties, en overwinterden vogels uit Flevoland en Groningen enkele kilometers verwijderd van vogels uit Polen en Wit-Rusland. Op sommige plaatsen in het winterareaal kwamen grote concentraties voor; zoals een slaapplek met meer dan 1000 kiekendieven in Senegal. De zendervogels keerden elke winter terug naar dezelfde, relatief kleine gebieden, en deden in de loop van de winter twee à drie van zulke plekken aan.

Hoewel sterfte optrad in alle delen van de jaarcyclus was de uitval het grootst tijdens de trek, vooral in het voorjaar. In het voorjaar van 2008 vond

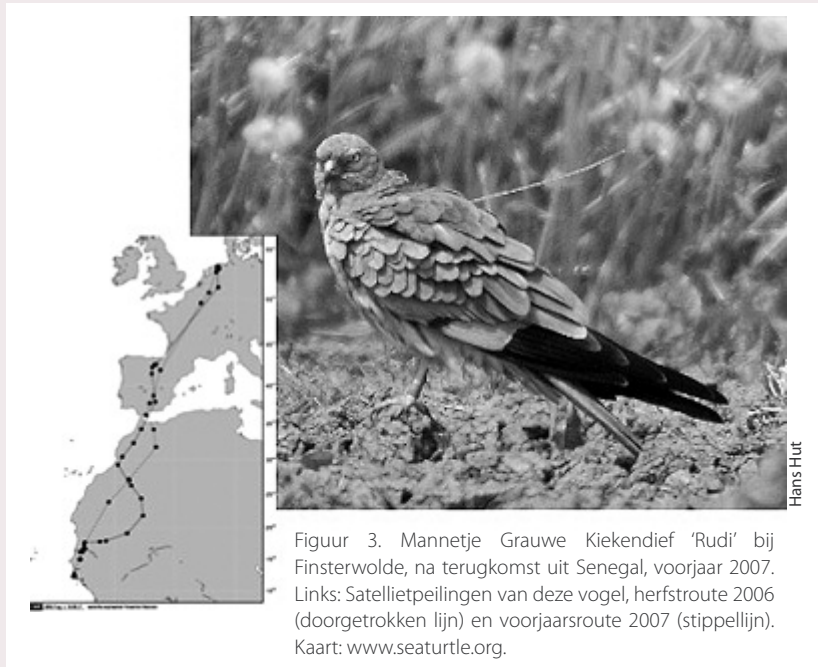
relatief veel sterfte plaats door slechte weersomstandigheden in de Sahara. Bij sterke tegenwind moesten de vogels vaak ver omvliegen of zelfs omkeren naar het zuiden. Dit werd een aantal vogels fataal. Verder hebben we in een aantal gevallen zekerheid of een gegronde vermoeden dat menselijk toedoen de doodsoorzaak was.

Het feit dat Grauwe Kiekendieven zich tijdens de trek en in het wintergebied concentreren in specifieke gebieden en daar veelal jaarlijks terugkeren maakt het mogelijk bescherming speciaal op deze kennelijk favoriete en meest belangrijke gebieden te richten. De veranderingen in landgebruik in de Sahel bedreigen mogelijk het winterhabitat van de vogels, natuurlijke steppen en niet te gedegradieerd akkerland. Wat degradatie van het landschap precies voor de kiekendieven betekent gaan we nader bestuderen. Tijdens veldwerk in de wintergebieden vonden we dat hun verspreiding gerelateerd was aan die van plaatsgebonden sprinkhanen (zie ook Trierweiler *et al.* 2008, *Limosa* 81(3)). Satellietzenders bieden de mogelijkheid om gebieden met grote concentraties van sprinkhaanetende vogels aan te wijzen en daar onderzoek en bescherming te concentreren.

WIND ONDER DE VLEUGELS: HET BELANG VAN GUNSTIGE WINDEN VOOR SUCCESVOLLE VOGELTREK

Jutta Leyrer, Judy Shamoun-Baranes, Pierrick Bocher, Frédéric Robin & Theunis Piersma

Lange-afstandstrekken moeten verschillende uitdagingen het hoofd bieden wanneer de op trek gaan. Zo moeten ze bijvoorbeeld onderweg geschikte foerageergebieden vinden om hun energievoorraad aan te vullen. Voor veel soorten liggen tussen opeenvolgende pleisterplaatsen grote afstanden die overbrugd moeten worden in non-stop vluchten van soms duizenden kilometers. Ook de timing van de trek moet

Figuur 3. Mannetje Grauwe Kiekendief 'Rudi' bij Finsterwolde, na terugkomst uit Senegal, voorjaar 2007. Links: Satellietpeilingen van deze vogel, herfstroute 2006 (doorgetrokken lijn) en voorjaarsroute 2007 (stippellijn). Kaart: www.seaturtle.org.

zorgvuldig zijn afgestemd op de omstandigheden. Dat geldt zeker arctische broedvogels, omdat de zomers in het hoge Noorden kort zijn en de tijd om nakomelingen te produceren en terug te keren naar de wintergebieden beperkt is. Meer en meer wordt duidelijk dat niet alleen de kwaliteit van de opvetgebieden daarbij van belang is, maar dat ook weersomstandigheden gedurende de trekvlucht van cruciale invloed kunnen zijn op de energie- en tijdsbudgetten van de trekkende vogels.

Voor al de windomstandigheden onderweg beïnvloeden de mogelijkheid voor een vogel om de reis naar de volgende pleisterplaats of het broedgebied te voltooien met de aanwezige energievoorraad. Een extra stop in de trekroute kost extra energie en tijd, en kan daardoor gevolgen hebben voor de fitness van de vogels. Zo was het broedsucces van Rotganzen duidelijk verlaagd in jaren waarin de vogels op hun vlucht van de Waddenzee naar Siberië ongunstige winden tegenkwamen. Heel recent is aangetoond dat Rosse Grutto's die van Alaska naar Nieuw-Zeeland trekken, in een non-stop vlucht van 11 000 km over de Stille Oceaan, hun vertrek afstemmen op tamelijk voorspelbare lage-druksystemen die gunstige winden met zich meebrengen (zie elders in dit nummer).

De Afrosiberische ondersoort van de Kanoet overwintert vooral op de Banc d'Arguin in Mauretanië en broedt in de Siberische toendra. De meeste vogels overbruggen de afstand tussen winter- en broedgebied in twee lange vluchten, slechts onderbroken door één opvetperiode in de Waddenzee (vooral in Sleeswijk-Holstein, Duitsland). Een tussen jaren sterk wisselend aandeel doet ook de Atlantische kust van Frankrijk aan als een additionele tankstop. Al 20 jaar geleden werd geopperd dat in jaren met gunstige winden onderweg het merendeel van de populatie in één vlucht vanuit Mauretanië de Waddenzee kan bereiken, en dat in jaren met ongunstiger winden een groter aandeel gedwongen is de Franse pleisterplaatsen aan te doen. In de 'goede' jaren hebben de Kanoeten in de Waddenzee ook een groter lichaamsgewicht dan op dezelfde datum in 'moeilijke' jaren.

Om de variatie in de aantallen in Frankrijk pleisterende Kanoeten te verklaren hebben we wind- en telgegevens geanalyseerd uit een periode van bijna 30 jaar. In tegenstelling tot de Alaskanse Rosse Gruttos kunnen Kanoeten bij hun vertrek uit Mauretanië niet rekenen op gunstige winden doordat de opeenvolging van hoge- en lagedruksystemen verder noordwaarts langs de Oost-Atlantische kusten niet voorspelbaar is. In de toe-

komst hopen we door het toepassen van de nieuwste generatie kleine zenders individuele Kanoeten te kunnen volgen tijdens hun trek en de fitness-gevolgen bestuderen van dit gebrek aan voorspelbaarheid.

VERRASSINGEN UIT MAURITANIË: ONDERZOEK NAAR DE GROTE DRAAGKRACHT VAN DE BANC D'ARGUIN

Jan van Gils

De Banc d'Arguin in Mauritanië is een waddengebied dat zijn weerga niet kent. Het is het belangrijkste winterverblijf voor enkele miljoenen steltlopers en er broeden tienduizenden visetende watervogels zoals Aalscholvers, Lepelaars en pelikanen. Opmerkelijk is dat het gebied relatief klein is (500 km²) in vergelijking met bijvoorbeeld de Nederlandse Waddenzee (1300 km²). De steltloperdichtheid is dan ook zo'n vijf keer hoger op de Banc d'Arguin. Daarom zou je verwachten dat de voedseldichtheden er ook vele malen hoger zijn. Dat blijkt, in elk geval voor steltlopers, niet het geval te zijn: voedseldichtheden zijn zelfs lager dan in de Nederlandse Waddenzee! De logische vraag is dus: wat verklaart aan deze hoge dichtheid aan wadvogels?

Om die vraag te beantwoorden richten we ons in een in 2006 gestart onderzoek op een steutelsoort op de Banc d'Arguin: de Kanoet, een soort die verantwoordelijk is voor 80% van de totale schelpdierconsumptie door wadvogels in dit gebied. We koppelen daarbij dichtheden van kanoetenvoedsel aan (1) opnamesnelheden van individuele Kanoeten en (2) kanoetendichtheden. Dit laat zien dat hogere voedseldichtheden leiden tot hogere opnamesnelheden. Echter, voor een gegeven voedseldichtheid leiden hogere kanoetendichtheden tot lagere opnamesnelheden als gevolg van interferentie-competitie. Verder zien we dat de kanoetendichtheden afvallend toenemen naarmate de voedseldicht-

heden toenemen. Dat laatste kan wel eens een belangrijke rol spelen in de vergelijking met de veel lagere draagkracht van de Waddenzee, want zo'n afvlakking zou betekenen dat er in een ruimtelijk homogeen gebied veel meer vogels 'passen' dan in een ruimtelijk heterogeen gebied. Onze eerste metingen suggereren inderdaad dat op de Banc d'Arguin het voedsel veel homogener is verdeeld dan in de Waddenzee, iets waarbij mogelijk de aanwezigheid (Banc d'Arguin) en de afwezigheid (Waddenzee) van zee gras een dominante rol speelt.

Adressen auteurs

Pierrick Bocher & Frédéric Robin, Institut du Littoral et de l'environnement ILE, CNRS-Université de La Rochelle, 2 rue Olympe de Gouges, La Rochelle 17000, France

Rudi H. Drent†, Jan Komdeur, Jutta Leyrer, Theunis Piersma & Christiane Trierweiler, Animal Ecology Group, Centre for Ecological and Evolutionary Studies, Rijksuniversiteit Groningen, Postbus 14, 9750 AA Haren; C.Trierweiler@rug.nl, J.Komdeur@rug.nl

Raymond Klaassen, Department of Animal Ecology, University of Lund, Ecology Building, 22362 Lund, Sweden

Jutta Leyrer, Jan van Gils & Theunis Piersma, afdeling Mariene Ecologie, Koninklijk Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee (NIOZ), Postbus 59, 1790 AB Den Burg, Nederland

Heiko Schmaljohann, Felix Liechti & Bruno

Bruderer, Swiss Ornithological Institute, 6204 Sempach, Switzerland

Judy Shamoun-Baranes, Computational Geo-Ecology, Institute of Biodiversity and Ecosystems Dynamics, University of Amsterdam, Nieuwe Achtergracht 166, 1018 WV Amsterdam

Christiane Trierweiler, Klaus-Michael Exo, Franz Bairlein & Heiko Schmaljohann, Institut für Vogelforschung "Vogelwarte Helgoland", An der Vogelwarte 21, Wilhelmshaven 26386, Duitsland; Michael.Exo@ifv.terramare.de, Franz.Bairlein@ifv.terramare.de; heiko.schmaljohann@ifv.terramare.de

Christiane Trierweiler & Ben J. Koks, Stichting Werkgroep Grauwe Kiekendief, Postbus 46, 9679 ZG Scheemda; Ben.Koks@grauwekiekendief.nl

BETALING LIDMAATSCHAP EN LIMOSA-ABONNEMENT 2009

In de kleine envelop met adressticker voorop de verzendenvelop van deze Limosa zit de rekening voor de betaling van het lidmaatschap van de NOU of het abonnement op Limosa voor het jaar 2009. De lezers wordt dringend verzocht de rekening er uit te halen en tijdig te betalen. Dat laatste is in 2008 te vaak niet gebeurd waardoor de vrijwilligers die zorgen voor de administratie erg veel extra werk hadden om via aanmaningen als nog de betalingen binnen te krijgen. Dat is zonde van hun vrije tijd.

De rekening voor betaling van contributie geeft ook de gelegenheid tot donaties aan het Huib Kluijverfonds en de Stichting Vogelstrekstation. De doelstelling en het functioneren van deze stichtingen wordt hieronder nog eens toegelicht.

NOU-THEMADAG 28 MAART 2009

Op zaterdag 28 maart is er weer een themadag (tevens jaarvergadering ter bespreking van financiën en beleid). De themadag zal gaan over Vogels en Recreatie. Locatie: Utrecht, Vergadercentrum, Vredenburg 19. Voor een rou-

tebeschrijving zie www.vredenburg.nl. De najaarsthemadag zal overigens, getoet op de grote belangstelling afgelopen keer, weer in Zwolle plaatsvinden.

STICHTING HUIB KLUIJVER FONDS

Op 19 november 1981 is de stichting Huib Kluijver Fonds opgericht die in haar doelstellingen heeft staan dat zij beoogt "het bevorderen van de ornithologie in de ruimste zin des woords". De stichting tracht haar doel te verwezenlijken door onder andere het verlenen van financiële bijdragen aan gemeenschappelijke publicaties op het gebied van de ornithologie, en het geheel of gedeeltelijk bekostigen van wetenschappelijk onderzoek op ornithologisch gebied, zowel door professionele als door niet-professionele werkers.

In de naam van het fonds wordt de nagedachtenis geëerd van Huib Kluijver, die één van de steunpilaren was van de Nederlandse Ornithologische Vereniging en de latere NOU. Het kapitaal is gestart met een schenking van de weduwe van Huib Kluijver en verder vooral gegroeid door de activiteiten van de vroegere penningmeester Jo Rampen. De huidige inkomsten bestaan uit rente van het kapitaal en

donaties van NOU-leden. Het beleid is er op gericht om het kapitaal intact te laten en de rente-inkomsten en de donaties te gebruiken voor subsidies. De laatste jaren is het aantal verleende subsidies beperkt geweest, maar toch kunnen enkele belangrijke zaken genoemd worden. Het Huib Kluijver Fonds heeft in het verleden bijgedragen aan het Wilsterboek van Joop Jukema *et al.*, aan het onderzoek van Pim Edelaar aan kruisbekken en meer recent zijn subsidies toegezegd aan de NOU voor het uitbrengen van een extra dik nummer van Ardea en aan Piet van den Hout voor zijn onderzoek aan predatie op steltlopers. Ook voor een nog te verschijnen monografie over de Griel is een financiële toezegging gedaan. Op 22 november 2008 is het boek "Vinkenbaan Castricum 1960-2006, een halve eeuw vogels ringen" verschenen. De stichting heeft hier mede aan bijgedragen door een subsidie toe te kennen en een renteloze, risicodragende lening te verstrekken. Het bestuur bestaat uit twee oud-bestuursleden van de NOU en twee van de huidige bestuursleden. Giften aan de stichting, een instelling van algemeen nut, kunnen in mindering worden gebracht op het belastbare inkomen.

Giften kunnen worden overgemaakt worden op rekening 437141357 ten name van Stichting Huib Kluijverfonds, Den Burg (Texel). Voor verdere informatie en voor het indienen van subsidieverzoeken kan men contact opnemen met de secretarissenpenningmeester Bob Loos, Bernhardlaan 60, 1791 XG Den Burg.

STICHTING VOGELTREKSTATION

Op 31 januari 1931 is de Stichting Vogeltrekstation opgericht. Het doel van de stichting is het bevorderen van het ornithologisch onderzoek in het algemeen en dat van de vogeltrek in het bijzonder. De oprichters dachten daarbij aan het stichten van ornithologische stations en aan het aankopen van gronden of gebouwen daarvoor. Financieel is dit echter niet van de grond gekomen. Op een gegeven moment is de Stichting tijdelijk ondergebracht bij de NOU en heeft toen enige tijd een vrijwel slapend bestaan geleid. In 1996 is een nieuw bestuur geformeerd bestaande uit vijf personen (twee met binding met de NOU, twee met het Vogeltrekstation en één met de Ringersvereniging). De inkomsten bestaan uit de rente van een klein kapitaal en uit donaties van leden van de NOU. De subsidies zijn vooral gericht op ondersteuning van het onderhoud van bestaande ringstations inclusief vangmiddelen, maar recent heeft de Stichting Vogeltrekstation net als het Huib Kluijverfonds bijgedragen aan het boek van het Vogelringstation Casticum in de vorm van een subsidie en een risicodragende lening. Ook is een bijdrage toegezegd aan het realiseren van een stroomaansluiting in de ringhut van Nelly van Brederode, die in Noord-Holland onderzoek doet aan steenlopers. In een verder verleden zijn bijdragen geleverd aan de ringstations Nebularia, Casticum, Mr. Cornelis van Lennep en Korverskooi.

De financiële mogelijkheden van de Stichting zijn beperkt maar toch kan

ook met kleine subsidies een zinvolle bijdrage aan het onderzoek naar de vogeltrek in Nederland worden geleverd. Voor verdere informatie en ook voor het indienen van subsidieverzoeken kan men contact opnemen met de secretaris Theo Boudewijn, Akelei 42, 4102 JM Culemborg (theo-boudewijn@casema.nl).

BESTUURSZAKEN: WIE VERVANGT JACOB DE VRIES?

De administratie van het ledenbestand is in de afgelopen tijd sterk gemoderniseerd dankzij inspanning van Maarten Loonen, Jacob de Vries en Ekko Smith. Er is nu een integrale administratie, die via internet kan worden beheerd. Een en ander begint nu goed te lopen, en mede daarom heeft Jacob de Vries besloten dat hij binnenkort terug wil treden. Ook Anne Marie Blomert, die de Limosa-abonnementen beheert, wil er dan mee ophouden. Dat betekent dat wij op korte termijn iemand in het bestuur nodig hebben die deze taken (bijhouden leden- en abonnementenbestand op internet, versturen van facturen en klaarmaken van de etiketten voor het versturen van de tijdschriften) uitvoert. Een en ander gaat in nauw overleg met de penningmeester Ekko Smith en de webmaster Maarten Loonen. Belangstellenden kunnen nadere informatie opvragen bij Jacob de Vries (jacobbird@xs4all.nl) / 0562-449777/ 06 51558424). Wie biedt zich aan? Graag een bericht naar Jacob de Vries of naar onze secretaris Piet van den Hout (hout@nioz.nl).

FINANCIËN

Het algemeen bestuur heeft op 24 november 2008 de begroting 2009 vastgesteld. De begroting sluit met een klein batig saldo. Dat is ook nodig gezien het beperkte kapitaal van de vereniging. Voorwaarde hiervoor is wel dat het ledental van de NOU langzaam toeneemt. De leden zouden hier een bij-

drage kunnen leveren door in hun omgeving mensen, die serieus aan vogels doen, te benaderen en te overtuigen dat het NOU-lidmaatschap voor hen een must is gezien de interessante tijdschriften en themadagen. Onderdeel van de begrotingsvaststelling was het vaststellen van de tarieven. De kosten van het lidmaatschap en het Limosa-abonnement zijn gelijk gebleven. De tarieven voor instituten en Ardea-abonnees zijn verhoogd met de inflatie.

CDNA-MEDEDELINGEN VOORTAAN OOK IN LIMOSA

De Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA) houdt zich bezig met het verzamelen, beoordelen en archiveren van gevallen van zeldzame vogelsoorten en ondersoorten in Nederland. De CDNA doet haar werk in gezamenlijke opdracht van de Dutch Birding Association en de Nederlandse Ornithologische Unie. Beide organisaties financieren en zijn eindverantwoordelijk voor het werk van de CDNA. De CDNA publiceert jaarlijks in het tijdschrift Dutch Birding een jaarverslag waarin alle aanvaarde en afgewezen gevallen worden gepubliceerd. Verder organiseert de CDNA jaarlijks twee vergaderingen, waarvan de belangrijkste besluiten eveneens in Dutch Birding worden gepubliceerd. Omdat de CDNA mede onder de verantwoordelijkheid van de NOU opereert, is het niet meer dan logisch dat deze mededelingen ook in Limosa worden gepubliceerd. Vanaf nu zal dat twee maal per jaar gebeuren. Hieronder staat het verslag van de zomervergadering van 2008 afgedrukt. Verder is het de bedoeling om binnenkort een artikel in Limosa te publiceren over doel en werkwijze van de CDNA en zullen ook de toekomstige jaarverslagen in samengevatte vorm in Limosa terechtkomen. De CDNA hoopt hiermee ook de leden van de Nederlandse Ornithologische Unie goed op de hoogte te houden van haar werk.

Recente CDNA-besluiten

Op de (verlate) zomervergadering van de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA) op 22 november 2008 zijn de volgende besluiten genomen. Twee taxa zijn bekrachtigd als nieuwe taxa voor de Nederlandse lijst: Groene Reiger *Butorides virescens* (Amsterdam (N-H.), april-september 2006, en Amsterdam en Zaanland N-H., juni-juli 2007) en Kroonboszanger *Phylloscopus coronatus* (Katwijk aan Zee Z-H., 5 oktober 2007). Beide besluiten konden nog worden meegenomen in het CDNA-jaarsverslag over 2007 (*Dutch Birding* 30: 369-389, 2008). De Huisgierzwaluw *Apus affinis* van Terschelling (Fr.), op 11 mei 2001 is eveneens aanvaard als - met terugwerkende kracht - eerste geval. Omdat van deze soort al een geval op de lijst stond (Jmuiden N-H., 20 november 2008) betreft het hier geen toevoeging aan de Nederlandse lijst.

Drie taxa worden met ingang van 1 januari 2009 afgevoerd van de lijst van beoordeel(onder)soorten: Grote Aalscholver *Phalacrocorax carbo carbo*, Griel *Burhinus oedichnemus* en Bosgors *Emberiza rustica*. Voor Grote Aalscholver geldt dat hij, nu de determinatiekenmerken van dit taxon beter bekend zijn, algemener blijkt dan voorheen bekend was. Voor Griel en Bosgors geldt dat ze de afgelopen twee decennia gemiddeld meer dan twee keer per jaar zijn vastgesteld en daarom niet meer voor beoordeling in aanmerking komen. Naar aanleiding van het door Jansen & Nap geschreven artikel over herkenning en voorkomen van Witkopstaartmezen *Aegithalos caudatus caudatus* (*Dutch Birding* 30: 293-308, 2008) is besproken of het een beoordeeltaxon moet worden, zoals de auteurs aanbevelen. De commissie is van mening dat dit niet nodig is omdat de ontwikkelingen van de laatste jaren (nu beter op deze ondersoort wordt gelet en de documentatie beter wordt verzorgd) aangeven dat deze ondersoort waarschijnlijk jaarlijks in zeer klein aan-

tal voorkomt. Naar aanleiding van twee recent aanvaarde Witte Kerkuilen *Tyto alba alba* is besloten om het eerste (en enige andere) geval uit 1976 opnieuw te beoordelen, aan de hand van dezelfde criteria die werden gehanteerd voor de twee recente.

Het onderzoek naar de mogelijke herkomst van de Grote Tafeleend *Aythya valisineria* met vleugelclip die vanaf januari 2003 elke winter terugkeert naar het Noordhollands Duinreservaat bij Castricum (N-H.) is nog gaande. De CDNA heeft de Britse dwaalgastencommissie gevraagd naar hun kennis over vleugelclips bij (Nearctische) eenden en inmiddels heeft de Britse commissie een eigen onderzoek gestart. Afsproken is om voornamelijk af te wachten wat het Britse onderzoek oplevert. De herbeoordeling van het Wilsons Stormvogeltje *Oceanites oceanicus* van Westkapelle (Z.) op 7 november 2002 is nog gaande.

Een beknopte weergave van de beoordelingscriteria voor gevallen van Siberische Tijftjaf *Phylloscopus collybita tristis* en drie zuidelijke taxa van gele kwikstaart (Italiaanse Kwikstaart *Motacilla cinerocapilla*, Iberische Kwikstaart *M. iberiae* (en 'witkeelkwikstaart' *M. cinereocapilla/iberiae*) en Balkankwikstaart *M. feldegg*) worden opgenomen in het CDNA-handboek. Op basis van de criteria voor beoordeling van Siberische Tijftjaf zijn drie gevallen die voorheen aanvaard waren afgevoerd van de lijst omdat er geen sprake is van geluidsopnamen en/of (zeer gedetailleerde) foto's (11-23 december 1995, Huizerpier, Huizen, N-H.; 13 december 1995 tot 2 januari 1996, Gooierdijkpark, Huizen, N-H.; en 18 oktober 1998, Laakse Strand, Zeewolde, Fl.). Deze beslissingen zijn nog niet gepubliceerd in een CDNA-jaarsverslag.

Nils van Duivendijk en Willem van Rijswijk hebben de afgelopen tijd in het Nationaal Natuurhistorisch Museum/Naturalis in Leiden, Zuid-Holland, balgen van vrouwtjestype Blauwborsten *Luscinia svecica* bestudeerd met als

doel om criteria op te stellen voor de determinatie van vrouwtjes en eerste-winter mannetjes Roodsterblauwborst *L. s. svecica*. Dit onderzoek heeft geen bruikbare kenmerken opgeleverd. Enerzijds kwam dit mogelijk doordat de serie balgen vrij klein was en anderzijds werden er simpelweg geen bruikbare kleeckenmerken gevonden. De conclusie is dan ook dat (met de huidige kennis) vrouwtjestype Blauwborsten niet met zekerheid op basis van kleeckenmerken gedetermineerd kunnen worden. Maten zijn nog wel bruikbaar.

Nils van Duivendijk en Teus Luijendijk zijn per 1 januari 2009 geen commissielid meer vanwege het verstrijken van hun termijn. Als opvolgers zijn inmiddels benoemd Rob van Bemmelen en Roy Slaterus. Laurens Steijn heeft de werkzaamheden als secretaris overgedragen aan Willem van Rijswijk; Laurens blijft wel in functie als gewoon commissielid en penningmeester. Als onderdeel van de werkverdeling binnen de commissie is er (weer) een indeling in regio's gemaakt voor CDNA-contactpersonen; deze personen zijn indien nodig als aanspreekpunt beschikbaar. De CDNA en deels dus ook deze regiocoördinatoren zullen zelf pro-actief waarneemers benaderen om de dossiervorming van bijzondere gevallen zo goed mogelijk rond te krijgen. De verdeling van CDNA-leden naar regio's is als volgt: Rob van Bemmelen (Noord-Brabant), Ruud Brouwer (Noord-Holland en Friesland, exclusief eilanden), Dick Groenendijk (Gelderland en Overijssel), Arjan Ovaa (Limburg en Zeeland), Willem van Rijswijk (Zuid-Holland), Roy Slaterus (Drenthe en Groningen), Laurens Steijn (Flevoland en Utrecht) en Arend Wassink (Waddeneilanden). Deze indeling is ook te vinden op de website van Dutch Birding onder Committees. – *Dick Groenendijk & Willem van Rijswijk*